

Дискурс талкылау пәни бойынша таярланатуғын үшінші қайынама (Entry III) портфолио талаптары ишінде талабаны бираз қызықтырады. Себеби бунда талаба өз ана тили хэм инглис тилинің аўызеки хэм жазба дискурс жанрларын талкылауларын алып барады. Еки тилдің яғный ана тили хэм инглис тили дискурс жанрлары уксаслық хэм айырмашылықларына дыккат аударып талкылау алып барады.

Бундай талабалар билимин бахалау усулларының басқа да альтернатив түрлері бар. «PreSETT» бағдарламасы

бойынша хәр пәннің спецификасына қарай бахалау түрлері ислеп шығылған.

Талабалар билимин бахалау усы келтирип өткенимиздей алып барылса, бириншиден, оның өз бетинше ислеуін тәмиинлесе, екиншиден, оның критикалық пикирлеуін раўажландырады хэм талабада өзине болған исеним арта-туғынлығы сөзсиз.

Альтернатив бахалау усуллары хәзирги дәўирде басқа да қәнигеликлерге ен жайдырылуы мақсетке муўапық.

Әдебиетлар

1. Каримов И.А. *Өзбекистан Республикасы Президенти ПҚ-1875 саны «Шет тиллерин үйрениу системасын буннан былай да жетилисти-риу хаккында»ғы қарары*. 2012- жыл, 10- декабрь.
2. Halliday M.A. "Explorations in the Functions of Language". 1973, -Лондон: Edward Arnold, 70-73.
3. БСЭ, *Языкознание*. 1995, -С. 281.
4. Степанов Ю.С. «Альтернативный мир, дискурс, факт и принцип причинности». *Язык и наука XX в.* – М.: 1995, -С. 35–73.
5. Иулдошев М. «Бадий матн ва унинг лингвопозтик тахлили асослари». *Ўқув қўлланма. УзР ФА., «Фан», 2006, 4- б.*

РЕЗЮМЕ

Мақолада «PreSETT» программасы асосида ўқитилаётган дискурс тахлили фанини ўқитишда талабалар билимларини баҳолашда альтернатив баҳолашнинг аҳамияти ва самарадорлиги туғрисида сўз этилган.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются альтернативные методы оценивания знаний студентов по предмету. Дискурсивный анализ, который обучает по программе «PreSETT» и их особенности в преподавании английского языка.

SUMMARY

The article deals with the alternative methods of assessment on the subject Discourse analysis which is being taught on «PreSETT» program and its peculiarities in teaching English.

ВОДОРОД ТЕМАСЫН ОҚЫТЫҒДА «ЗИГ-ЗАГ» МЕТОДЫНАН ПАЙДАЛАНЫҒ

З.Меңлимурадова – үлкен оқытушы

Әжияз атындағы Нәкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: интерфаол усулда ўқитиш, «Зиг-заг» методи, кимёвий тушунчалар, кимёвий реакциялар, электрон конфигурация, элементнинг физикавий ва кимёвий хоссалари.

Ключевые слова: интерактивное обучение, метод «Зиг-заг», химические понятия, химические реакции, электронная конфигурация, физические и химические свойства элемента.

Key words: interactiv education, method "Zig-zag", chemical notions, chemical reactions, electronic deskside, physical and chemical characteristics of the element.

«Зиг-заг» методи талабалар менен киши топарларда ислеўге тийкарланған болып, теманы тез хэм пухта өзлестиріўге хызмет етеди. Зиг-заг методи «басқаларды оқыту» методи деп те аталады. Бул методтың абзаллығы төмендегилер менен белгиленеди:

1. *Талабаларда топар болып ислеу кәликлеспесін қәликлеспесін*

2. *Теманы өзлестиріўге сарпланатуғын ўақыт үнемленеди.*

«Зиг-заг» методын өткеріу қағыйдалары:

1-басқыш. Аудитория киши топарларға бөлинеди хэм оқыу материалы бөлип бериледи. Топардың хәр бир ағзасына үйреніп шығыу хэм топардың басқа ағзаларына түсиндирип беріу ушын хәр қыйлы материал (1-студентке биринши бет, 2-студентке екинши бет хэм басқаларға да усыған уксас халдағы) бөлимлири бериледи.

2-басқыш. Экспертлик топарлар оқыу материалын үйренеди хэм оның презентациясын таярлайды. Эксперт топары-бул бирдей оқыу материалына ийе хәр қыйлы киши топарлардың ағзалары. (Мәселен, 1-бет үйреніўге берілген оқыушы бир А топарының ағзасы Б топардың 1-бетти

үйреніуши ағзасы менен ушырасып, биргеликте материалды үйреніп шығады.) Партнер - экспертлер материалды түсиндириуиң усулларын, жолларын анықлап алады. Соңынан эксперт топарының басқа ағзаларына материалды түсиндиреди хэм олардың қандай дәрежеде түсиніп алғанын анықлайды.

3-басқыш. Биргеликте оқыу (үйреніу) хэм тексеріу ушын өз топарына қайтыу. Талабалар өз кооператив топарларына қайтып келеди. Усы жерде олар гезек пенен бир-бирин үйреніп шыққан материалы менен таныстырады.

4-басқыш. Жеке хэм топарлық есап беріу. Барлық топар оның хәр бир ағзасының материалды толық билиуине жуўапкер есапланады. Топар оның хәр бир ағзасынан өз билимин көрсетиуін сорауы мүмкин. Буны хәр қыйлы усуллар жәрдемінде иске асыруға болады. Мәселен: жазба тексеріу жұмысын таярлау, бир қатар сорауларға аўызша жуўап беріу ямаса топардағы басқа ағзалардың үйреткен материалын толық презентация ислеуді тапсыруы мүмкин.

Тапсырма: Водород хаккында мағлұматларды үйреніу

1-тыңлаушыға:

Водородтың ашылуы тарихы хэм электрон конфигурациясы

Водород XVI әсирдің 2-ярымында немец шыпакері хэм тәбияттанушысы Парацельс тәрепинен ашылды. 1776-жылы Англия химигі Кавендиш водородтың химиялық қасиеттерін сыпатлап, оның басқа газлардан айырмашылығын айтқан. 1783 жылы Лавуазье биринши мәрте водородты суудан ажыратып алған. Водород латынша «гидрогениум» суу дөретіуши деген мәнисти билдиреди. Элемент аты: водород. Химиялық белгиси: H. Салыстырмалы атом массасы: Ar = 1,008. Электрондардың энергетикалық бағанашаларда жайласуы: $1s^1$. Сыртқы қабатының электрон конфигурациясы: $1s^1$. Тәбийий изотоплары: $^1_1\text{H}^1$; $^2_1\text{H}^2$; $^3_1\text{H}^3$.

2-тыңлаушыға:

Водородтың тәбиятта ушырасуы

Водород тәбиятта еркин хэм бирикпе халында ушырайды. Еркин халында кем ушырайды, жеңил газ болғаны ушын хаўаның жоқары қатламларында да ушырайды. Жер қабатының ауырлық жағынан 1 % ин, ал суу қурамының 11,11 % қурайды. Тас көмір, нефть, тәбийий газлар, өсимлик хэм хайуан организмінде болатуғын органикалық хэм аорганикалық затлар қурамына киреди. Водород әсиресе, космос фазасында көп тарқалған. Водород әлем (галактика) тиришилигинде үлкен орынды ийелейди. Ол күн хэм жұлдызларды ыссылық пенен тәмиинлеуши атом отыны болып есапланады.

3-тыңлаушыға:

Водородтың физикалық қасиеттері

Водород ийиссиз, реңсиз, ең жеңил газ. Ол хаўадан 14,5 есе жеңил. Водород сууда аз ерийди (1литр сууда 18°C да 18 мл водород ерийди). Ол-258 °C да реңсиз суйықлыққа айналады, - 253°C та қайнайды. Водородтың тәбиятта үш түрлі изотопы бар: $^1_1\text{H}^1$ протий, $^2_1\text{H}^2$ дейтерий, $^3_1\text{H}^3$ тритий. Водородтың 99,98% $^1_1\text{H}^1$ хэм 0,02 % $^2_1\text{H}^2$ ден турады. Суйык водородты айдау жолы менен $^2_1\text{H}^2$ алынады. Дейтерийдің кислород пенен пайда еткен бирикпесі ауыр суу деп аталады. Тритий водородтың радиоактив изотопы болып есапланады. Ол тәбиятта жоқ дерлік. Тритийдің жер жүзиндеги мұғдары 30 граммнан артпайды. Ол космос нурларындағы нейтронлардың атмосфера азотына тәсири нәтижесінде пайда болады.

4-тыңлаушыға:

Водородның химиялық қасиетлері және алынуы

1. Водород күшлі қалпыне келтіріуші болып есепланады: $\text{CuO} + \text{H}_2 = \text{Cu} + \text{H}_2\text{O}$
2. Бул реакция басланыуы ушын аз муғдарда ғана жыллылық керек болады:

$$\text{H}_2 + 0,5\text{O}_2 = \text{H}_2\text{O} - 241,8 \text{ кЖ}$$
3. Водород эпилуайы жағдайда актив металллар менен биригип гидридлерди пайда етеди:

$$\text{Ca} + \text{H}_2 = \text{CaH}_2$$
4. Водород базубир металл емеслер менен де актив реакцияға кириседи:

$$\text{H}_2 + \text{F}_2 = 2\text{HF}; \quad \text{H}_2 + \text{Cl}_2 = 2\text{HCl}; \quad \text{H}_2 + \text{S} = \text{H}_2\text{S}; \quad 3\text{H}_2 + \text{N}_2 = 2\text{NH}_3$$
 Лабораторияда алынуы: 1. Гейпара металлларға суйылтырылған кислоталарды тасир еттириу аркалы:

$$2\text{HCl} + \text{Fe} = \text{FeCl}_2 + \text{H}_2; \quad \text{H}_2\text{SO}_4 + \text{Zn} = \text{ZnSO}_4 + \text{H}_2$$
 Санаатта алынуы: 2. Сууға электр тогин тасир еттириу аркалы алынады:

$$2\text{H}_2\text{O} = 2\text{H}_2 + \text{O}_2$$
3. Метанды 700-800°C да никель катализаторы қатнасында конверсиялау жолы менен алынады:

$$\text{CH}_4 + \text{H}_2\text{O} = \text{CO} + 3\text{H}_2 + 206 \text{ кЖ}; \quad \text{CO} + \text{H}_2\text{O} = \text{CO}_2 + \text{H}_2 - 40 \text{ кЖ}$$

5-тылаушыға:

Водородның қолланылуы

Водородның қолланылуы оның химиялық қасиетлерине тийкарланған. Мысалы, оның кислород пенен биригу реакциясы уактында көп муғдарда ыссылық бөлинип шығатуғынлығы себепли оннан мотор отыны ретинде, металлларды кесу және кепсерлеуде пайдаланылады. Металл емес затлар болған хлор және азот пенен водородның биригу реакциясынан пайдалана отырып санаатта хлорид кислота және аммиак ислеп шығарылады. Металлларды оксидлеринен қалпыне келтириуде, металл емеслердин оксидлері менен водород реакцияға кирисетуғын болғанлығы ушын метил спиртин өндириуде, суйык майлардан катты майлар алу және баска тарауларда қолланылады. Водородның гейпара металлларға сиңу процесинен пайдаланып жокары сапалы металл гидридди водород аккумулятор таярлауға қолланылады.

Әдебиятлар

1. Ахмеров О., Жалилов А., Сайфутдинов Р. Умумий ва аорганик кимё. –Тошкент: «Ўзбекистон», 2003.
2. Рүзиева Д., Усмонбоева М., Холикова З. Интерфаол методлар: моҳияти ва қўлланылиши. Методик қўлланма. –Тошкент: Низомий номидаги ТДПУ нашриёти. 2013, 27-28-б.

РЕЗЮМЕ

Мақолада химия фанидан «Водород» мавзусини ўқитишда интерактив методлардан фойдаланиш ҳақида сўз боради. Ушбу мавзўни ўқитиш юзасидан тарқатма материаллар тайёрланган. «Зиг-заг» методи талабалар билан кичик, гуруҳларда ишлашга, талабаларнинг материални тез ўзлаштиришига ёрдам беради. «Водород» мавзуси бўйича «Зиг-заг» методидан фойдаланиш усуллари ишлаб чиқилган.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящается вопросам применения интерактивных методов на занятиях по химии при прохождении темы «Водород», и в частности применению метода «Зиг-заг» является одним из эффективных методов, он рассчитан для работы студентов в малых группах. Использование раздаточного материала в методе «Зиг-заг» способствует лучшему и быстрому усвоению темы.

SUMMARY

The article is devoted to the issues of using interactive methods at the lessons in Chemistry on the theme «Hydrogen» using the method «Zig-zag», in particular. The method "Zig-zag" is one of the effective methods used for the student's work in small groups. The wide use of handouts in the method "Zig-zag" promotes to the best and fast consolidation of the topic.

ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ В ПЕРИНАТОЛОГИИ И РОДОВСПОМОЖЕНИИ

Ю.Нарметова – старший научный сотрудник
 Национальный университет Узбекистана

Таянч сўзлар: психологик хизмат, перинатал психология, хомиладорлик, психологик ёрдам, психодиагностика, психокоррекция, психотерапия.

Ключевые слова: психологическая служба, перинатальная психология, беременность, психологическая помощь, психодиагностика, психокоррекция, психотерапия.

Key words: psychological service, perinatal psychology, pregnancy, psychological aid, psychodiagnostics, psychocorrection, psychotherapy.

В нашей стране охрана здоровья матери и ребёнка носит государственный характер. Через акты законодательного и рекомендательного характера осуществляются механизмы защиты женщины, особенно беременной. Вставший остро вопрос гигиены труда и охраны здоровья женщин и, в частности, её специфических функций решался в нашей стране не один десяток лет. Отрадно отметить, что канва научных воззрений последнего времени не оставила без внимания и взаимосвязь экологических проблем с развитием репродуктивного потенциала женщины. В последние несколько лет эта проблема оказалась в центре внимания мирового сообщества.

В настоящее время акушерство и перинатология являются одной из динамично развивающихся медицинских отраслей, ориентированных на сотрудничество с психологами практиками для повышения уровня родовспоможения и решения психологических проблем беременности. Однако объективный медицинский подход к проблемам пациентов поддерживает, в основном, применение директивных психотерапевтических методов. Мы считаем, что работа психолога, организация психологической службы в этой отрасли должна соответствовать современному исследовательскому курсу, подчёркивающему важность перинатального периода в дальнейшем развитии психики и личности человека, и направлена на изучение психологических основ организации поведения во время беременности, что позволит более полно представить условия психологического благополучия

женщин в этот период и успешного развития их будущих детей.

Определение здоровья, выработанное Всемирной организацией здравоохранения (ВОЗ), трактует понятие здоровья как "... состояние полного физического, духовного и социального благополучия, а не только отсутствие болезней или физических дефектов". Учитывая общебиологические закономерности взаимодействия организма и среды, мы придерживаемся мнения, что здоровье должно рассматриваться как естественное состояние организма, характеризующееся его гомеостазом с окружающей средой и отсутствием каких-либо болезненных изменений. Очевидно, что на комплексное состояние здоровья влияет множество факторов и условий, и хотя некоторые из них имеют биологическую природу, в человеческом обществе они вошли в неразрывную, иногда опосредованную, иногда прямую зависимость от социальных условий. Анализ психологических составляющих периода беременности в последнее время все чаще выступает в качестве предмета научного изучения. По мнению современных исследователей, рост патологии беременности и перинатального развития ребёнка свидетельствует о том, что ограничение изучения беременности и родов рамками медицинского подхода, которое долгое время имело место, делает невозможным решение проблемы формирования здорового поколения [1,3,5]. Повышение общественного интереса к психологии личности и экзистенциальным проблемам бытия способствовало возникно-